

Ανάδειξη των επιτευγμάτων όλων των μαθητών στην ενταξιακή εκπαίδευση

Τελική συνοπτική έκθεση

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΩΝ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τελική συνοπτική έκθεση

RAISING THE ACHIEVEMENT
OF ALL LEARNERS IN INCLUSIVE EDUCATION

Ο Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση (ο Φορέας) είναι ένας ανεξάρτητος και αυτοδιοικούμενος οργανισμός. Ο Φορέας συγχρηματοδοτείται από τα Υπουργεία Παιδείας των χωρών μελών του και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ επίσης υποστηρίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Με συγχρηματοδότηση από
το πρόγραμμα «Erasmus+»
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παραγωγή της παρούσας έκδοσης δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντανακλά τις απόψεις μόνον των δημιουργών, και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει ουδεμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που εμπεριέχονται σε αυτή.

Οι απόψεις που εκφράζονται από οποιοδήποτε πρόσωπο στο παρόν έγγραφο δεν αντανακλούν απαραίτητα τις επίσημες απόψεις του Φορέα, των χωρών μελών του ή της Επιτροπής.

Συντάκτες: Verity J. Donnelly και Ανθούλα Κεφαλληνού, προσωπικό του Φορέα

Η αξιοποίηση αποσπασμάτων του εγγράφου επιτρέπεται, υπό την προϋπόθεση ότι γίνεται σαφής αναφορά της πηγής. Η παρούσα έκθεση πρέπει να αναφέρεται ως εξής: Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση, 2017. *Ανάδειξη των επιτευγμάτων όλων των μαθητών στην ενταξιακή εκπαίδευση: Τελική συνοπτική έκθεση.* (V.J. Donnelly και Α. Κεφαλληνού, συντ.). Odense, Δανία

Με στόχο τη μεγαλύτερη προσβασιμότητα, η παρούσα έκθεση είναι διαθέσιμη σε 25 γλώσσες και σε προσβάσιμη ηλεκτρονική μορφή στον δικτυακό τόπο του Φορέα: www.european-agency.org

Αυτή είναι η μετάφραση του πρωτότυπου κειμένου στα αγγλικά. Σε περίπτωση αμφιβολιών σχετικά με την ακρίβεια των πληροφοριών στη μετάφραση, ανατρέξτε στο πρωτότυπο αγγλικό κείμενο.

ISBN: 978-87-7110-724-1 (Ηλεκτρονική μορφή)

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2017

Γραμματεία
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Τηλ: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Γραφείο Βρυξελλών
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Τηλ: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΙΣΤΟΡΙΚΟ	6
ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	7
ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ	10
Συστάσεις για τους διευθυντές των σχολείων και τους εκπαιδευτικούς	11
Συστάσεις για τους επικεφαλής συστημάτων και διαμορφωτές της πολιτικής	13
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	16
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	16

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε ολόκληρη την Ευρώπη αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο το υψηλό κόστος της σχολικής αποτυχίας και της ανισότητας για τον καθέναν, και για την κοινωνία γενικότερα. Η ανάδειξη των επιτευγμάτων όλων των μαθητών δεν εκλαμβάνεται μόνο ως πολιτική πρωτοβουλία, αλλά και ως ηθική επιταγή.

Κατόπιν αιτημάτων των χωρών μελών του, ο Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση (Φορέας) διεξήγαγε το πρόγραμμα «Ανάδειξη των επιτευγμάτων όλων των μαθητών στην ενταξιακή εκπαίδευση» (RA) (2014-2017). Το πρόγραμμα εξέτασε προσεγγίσεις που επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα τα κίνητρα και τη δυνατότητα των νέων να μαθαίνουν. Οι προσεγγίσεις αυτές είναι πιθανό να αυξήσουν τη συμμετοχή και την εμπλοκή, να βοηθήσουν στη μείωση του αριθμού των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο και, τελικά, να αναδείξουν τα επιτεύγματα όλων των μαθητών.

Το πρόγραμμα ανάδειξης των επιτευγμάτων συμπεριέλαβε μαθητές, εκπαιδευτικούς, διευθυντές σχολείων, ερευνητές και γονείς/φροντιστές, καθώς και τοπικούς και εθνικούς διαμορφωτές πολιτικής. Στο πλαίσιο του προγράμματος διερευνήθηκαν αρχικά οι παιδαγωγικές στρατηγικές και οι διδακτικές προσεγγίσεις που υποστηρίζουν καλύτερα τη μάθηση και είναι αποτελεσματικές στην ανάδειξη των επιτευγμάτων όλων των μαθητών. Διερευνήθηκαν επίσης οι τρόποι με τους οποίους οι διευθυντές σχολείων μπορούν να υποστηρίξουν:

- την ανάπτυξη, την εφαρμογή και την παρακολούθηση των δεδομένων και των διαδικασιών για την ανάδειξη των επιτευγμάτων·
- τη συμμετοχή των μαθητών και των γονέων/φροντιστών στη διαδικασία μάθησης·
- τη «μέτρηση» όλων των μορφών επιτευγμάτων και την ανάλυση των αποτελεσμάτων για την περαιτέρω ανάπτυξη.

Τα θέματα αυτά εξετάστηκαν στο πλαίσιο της εθνικής και τοπικής πολιτικής. Στο πλαίσιο του προγράμματος εξετάστηκε ο τρόπος με τον οποίο μπορεί η πολιτική να υποστηρίξει αποτελεσματικά τις μαθησιακές κοινότητες, προκειμένου να αναλάβουν την οργανωτική ανάπτυξη και να υποστηρίξει όλους τους ενδιαφερόμενους να συνεργαστούν για να αναδείξουν τα επιτεύγματα όλων των μαθητών.

Στο πρόγραμμα συμμετείχαν οι ακόλουθες χώρες: Αυστρία, Βέλγιο (Φλαμανδικά και Γαλλικά Ομιλούσες κοινότητες), Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελβετία, Ελλάδα, Εσθονία, Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Βόρεια Ιρλανδία, Σκωτία και Ουαλία), Ιρλανδία, Ισλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Κροατία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Νορβηγία, Ολλανδία, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Σλοβενία, Σουηδία, Τσεχική Δημοκρατία και Φινλανδία.

Τρεις κοινότητες μάθησης εστίασαν στις πρακτικές δραστηριότητες του προγράμματος:

- το Istituto Tecnico Agrario Sereni (ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση) και το Istituto Comprensivo Antonio Rosmini (πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση), Ρώμη, Ιταλία
- ομάδα σχολείων στην πόλη Łajski (πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση), πόλη Wieliszew, Πολωνία
- Calderglen Learning Community (λύκειο Calderglen και λύκειο Sanderson – συστεγαζόμενα γενικά και ειδικά σχολεία), East Kilbride, Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία).

Κάθε συμμετέχουσα χώρα μέλος του Φορέα όρισε δύο συμμετέχοντες (έναν ερευνητή και έναν διευθυντή σχολείου), οι οποίοι θα ασχολούνταν με το πρόγραμμα. Κάθε συμμετέχων συνδέθηκε με μία από τις κοινότητες μάθησης και την επισκέφθηκε δύο φορές κατά τη διάρκεια του προγράμματος. Κάθε κοινότητα μάθησης καθόρισε προτεραιότητες εργασίας και έλαβε υποστήριξη μέσω ενός ηλεκτρονικού φόρουμ για το πρόγραμμα. Από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας προέκυψαν σχετικά ερευνητικά τεκμήρια για τις εργασίες στο πλαίσιο του προγράμματος (βλ.: www.european-agency.org/publications/reviews/raising-the-achievement-of-all-learners-in-inclusive-education-literature).

Οι κοινότητες μάθησης ολοκλήρωσαν μια αυτοαξιολόγηση του προγράμματος στην αρχή του σταδίου πρακτικής εργασίας και ξανά προς το τέλος του προγράμματος. Περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με την αυτοαξιολόγηση είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση: www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-self-review.

Συγκεντρώθηκαν περαιτέρω στοιχεία για το πρόγραμμα μέσω αναλυτικών εκθέσεων και παραδειγμάτων πολιτικής και πρακτικής για την ανάδειξη των επιτευγμάτων των μαθητών από πολλές από τις συμμετέχουσες χώρες. Οι εκθέσεις των χωρών, μαζί με το εννοιολογικό πλαίσιο του προγράμματος, διατίθενται στη διεύθυνση: www.european-agency.org/agency-projects/raising-achievement.

Η μεθοδολογία του προγράμματος περιγράφεται πλήρως στο παράρτημα της έκθεσης επισκόπησης του προγράμματος με τίτλο *Raising the Achievement of All Learners in Inclusive Education: Lessons from European Policy and Practice [Ανάδειξη των επιτευγμάτων όλων των μαθητών στην ενταξιακή εκπαίδευση: Διδάγματα από την ευρωπαϊκή πολιτική και πρακτική]* (βλ. επίσης τη διεύθυνση: www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-project-overview).

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Το πρόγραμμα RA βασίστηκε στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989) και τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με

Αναπηρία (2006). Οι συμβάσεις αυτές παρέχουν το πλαίσιο για μια προσέγγιση βάσει των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους τους μαθητές. Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία παρέχει περαιτέρω κατευθύνσεις στο *Γενικό Σχόλιο αριθ. 4* (2016) σχετικά με το δικαίωμα στην ενταξιακή εκπαίδευση (βλ.: www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/GC.aspx). Οι συμβάσεις αυτές, σε συνδυασμό με τον στόχο βιώσιμης ανάπτυξης αριθ. 4 του ΟΗΕ – «διασφάλιση της χωρίς αποκλεισμούς και ισότιμης ποιότητας της εκπαίδευσης και προώθηση των ευκαιριών διά βίου μάθησης για όλους» (ΟΗΕ, 2015) – υποστηρίζουν τα δικαιώματα των μαθητών με αναπηρίες. Εξασφαλίζουν ότι οι μαθητές αυτοί δεν περιθωριοποιούνται ή αποκλείονται από τη γενική εκπαίδευση (Ευρωπαϊκός Φορέας, 2015).

Το πρόγραμμα RA δεν επικεντρώθηκε στην ένταξη αυτή καθαυτήν, αλλά στην επίτευξη αξιολογών αποτελεσμάτων για όλους τους μαθητές. Η ένταξη καθίσταται βασική αρχή που επιτρέπει στα σχολεία να αποκτήσουν περισσότερες δεξιότητες ώστε να ανταποκρίνονται στις διαφορές μεταξύ μαθητών. Με αυτόν τον τρόπο, τα σχολεία αποκτούν μεγαλύτερη ικανότητα να παρέχουν δίκαιη, ποιοτική εκπαίδευση για όλους.

Το πρόγραμμα ήταν επίσης σύμφωνο με τις αρχές και τις προτεραιότητες που έχουν καθοριστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Τα *συμπεράσματα για την ένταξη με σεβασμό στην πολυμορφία για την επίτευξη υψηλής ποιότητας εκπαίδευσης για όλους* τονίζουν ότι: «η ισότητα και η ισοτιμία δεν είναι πανομοιότυπες και ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να απομακρυνθούν από την παραδοσιακή νοοτροπία της ενιαίας λύσης για όλα» (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017, σελ. 4). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017) δηλώνει ότι η ανάπτυξη της δυνατότητας και του ρόλου των εκπαιδευτικών και των διευθυντών σχολείων είναι απαραίτητη για τη δημιουργία σαφούς στρατηγικού οράματος και ηγεσίας που θα βελτιώσει τις εμπειρίες και τα αποτελέσματα όλων των μαθητών, μέσω τόσο ευέλικτων όσο και ενταξιακών πολιτικών.

Το πρόγραμμα RA αφορούσε ζητήματα που επηρεάζουν τις εμπειρίες των μαθητών από διαφοροποιημένα υπόβαθρα, οι οποίοι αντιμετωπίζουν διαφορετικές προκλήσεις στην εκπαίδευση. Παρέχει μια ανακεφαλαίωση των στοιχείων από ποικίλα εκπαιδευτικά συστήματα με παραδείγματα τεκμηριωμένων προσεγγίσεων που επιτυγχάνουν πρόοδο στον τομέα της πολιτικής και της πρακτικής με σκοπό την επιτυχία του μαθητή.

ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το πρόγραμμα RA δημιούργησε μια ευρωπαϊκή κοινότητα μάθησης, συγκεντρώνοντας διαφορετικές προοπτικές. Ενθάρρυνε τους συμμετέχοντες να μην αρκεστούν στην απλή παροχή πληροφοριών, αλλά να εξετάσουν με κριτική σκέψη την πολιτική και να σκεφτούν δημιουργικά τη λογική της για να την εφαρμόσουν στην πράξη. Η μελέτη των κοινοτήτων μάθησης του προγράμματος επεσήμανε την ανάγκη μέγιστης αξιοποίησης των πόρων χρησιμοποιώντας το πνευματικό και κοινωνικό κεφάλαιο με σκοπό την οργανωτική ανάπτυξη, την αλλαγή και τη μεγέθυνση.

Όπως περιγράφεται παραπάνω, το πρόγραμμα ενίσχυσε την ανάγκη μετάβασης από τις αντισταθμιστικές προσεγγίσεις προς την κατεύθυνση των πιο ενεργητικών προσεγγίσεων παρέμβασης και πρόληψης που αυξάνουν την ικανότητα όλων των σχολείων να παρέχουν υψηλής ποιότητας υποστήριξη σε όλους τους μαθητές. Το πρόγραμμα υποστηρίζει την άποψη της ενταξιακής εκπαίδευσης ως «μέγιστης στρατηγικής» για την ανάδειξη των επιτευγμάτων όλων των μαθητών (Mitchell, 2014, σελ. 27) παρέχοντας προκλήσεις που αναπτύσσουν την πρακτική των εκπαιδευτικών και της σχολικής ηγεσίας και οργάνωσης.

Το έργο των κοινοτήτων μάθησης του προγράμματος κατέδειξε τα εξής οφέλη:

- μέτρα για την προστασία της υγείας και της ευημερίας όλων των μαθητών και την υποστήριξή τους για ώστε να κατανοήσουν ότι οι δεξιότητες και τα προσόντα μπορούν να αναπτυχθούν με σωστά εστιασμένη σκληρή δουλειά και επιμονή·
- ευέλικτες ευκαιρίες μάθησης ώστε να εξασφαλιστεί η συνέχεια και η πρόοδος στα στάδια της εκπαίδευσης και να διασφαλιστεί η σχέση της μάθησης με τη ζωή και την εργασία·
- κοινή ηγεσία και αυξημένη συνεργασία μεταξύ του προσωπικού των σχολείων·
- συνεργασία με τους γονείς, τους φροντιστές και τις οικογένειες με σκοπό την αύξηση των φιλοδοξιών και της συμμετοχής των μαθητών·
- εμπλοκή της τοπικής κοινότητας και των εργοδοτών με σκοπό την ενίσχυση της συνάφειας του προγράμματος σπουδών και των ευκαιριών εργασίας.

Το πρόγραμμα επεσήμανε επίσης την ανάγκη παρακολούθησης της σχολικής ανάπτυξης υπό ένα «ενταξιακό πρίσμα». Θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην ισοτιμία σε όλες τις σχολικές δομές και διαδικασίες (π.χ. ομαδοποίηση μαθητών, κατανομή προσωπικού, πρόσβαση στο πρόγραμμα σπουδών και σε ευρύτερες δραστηριότητες, διαπίστευση της μάθησης και των προσόντων, κατανομή των πόρων). Οι επιδόσεις και τα επιτεύγματα των μαθητών θα πρέπει επίσης να αναλύονται για να εξασφαλιστούν ισότιμες ευκαιρίες για την επίτευξη αποτελεσμάτων που διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη μελλοντική επιτυχία.

Το πρόγραμμα RA θίγει επίσης το θέμα της λογοδοσίας και της ανάγκης επίλυσης της σύγκρουσης μεταξύ των μεταρρυθμίσεων με βάση την αγορά και της ισοτιμίας, με ευρύτερα μέτρα επίτευξης πέρα από τις επίσημες δοκιμές. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν προσωπικά, κοινωνικά και ευρύτερα επιτεύγματα, καθώς και ακαδημαϊκές επιδόσεις. Όταν ζητήθηκε η γνώμη των μαθητών στην τελική διάσκεψη για το πρόγραμμα RA, οι απόψεις τους σχετικά με την επιτυχία διέφεραν σε μεγάλο βαθμό. Αυτό ενισχύει την ανάγκη απομάκρυνσης από τα στενά και τυποποιημένα μέσα αξιολόγησης των επιδόσεων και υιοθέτησης πιο εξατομικευμένων τρόπων αξιολόγησης των ευρύτερων και πιο αυθεντικών αποτελεσμάτων.

Από την έρευνα του προγράμματος RA καταδείχτηκε ότι η εστίαση στη συνεχή υποστήριξη των εκπαιδευτικών και των διευθυντών σχολείων μπορεί να αυξήσει τη

δυνατότητα των σχολείων να αναδεικνύουν τα επιτεύγματα όλων των μαθητών. Από τις πρακτικές εργασίες του προγράμματος καταδείχθηκαν επίσης τρόποι ανάπτυξης των επαγγελματικών γνώσεων και της εμπειρογνωμοσύνης των εκπαιδευτικών για την κάλυψη των ποικίλων αναγκών των μαθητών. Αυτό θα επιτρέψει στους εκπαιδευτικούς να αναπτύξουν πιο καινοτόμους τρόπους για να οργανώσουν τη μάθηση για όλους. Οι γνώσεις αυτές μπορούν να διαδοθούν μέσω της δικτύωσης τόσο εντός της μαθησιακής κοινότητας όσο και πέραν αυτής (π.χ. με τοπικά πανεπιστήμια, άλλα σχολεία/κολλέγια και τοπικούς ειδικούς) με σκοπό να αυξηθεί η δυνατότητα να εφαρμοστούν πρακτικές βασισμένες σε ερευνητικά δεδομένα στο σχολείο.

Στην έρευνα RA, λίγες μόνο χώρες ανέφεραν ότι γίνεται συστηματική χρήση των ερευνών των ενδιαφερομένων για λόγους διασφάλισης της ποιότητας, παρόλο που οι έρευνες αυτές μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στις διαδικασίες σχολικής βελτίωσης. Κατά τη διάρκεια του προγράμματος, οι διευθυντές των σχολείων και οι εκπαιδευτικοί ενθαρρύνθηκαν να συνεργαστούν με άλλους στο πλαίσιο μιας κυκλικής διαδικασίας αυτοαξιολόγησης (για περισσότερες πληροφορίες, βλ.: www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-self-review). Το πρόγραμμα ενίσχυσε την ιδέα ότι η παρακολούθηση της ποιότητας της εκπαίδευσης είναι απαραίτητη για τη σχολική βελτίωση. Αυτό οδηγεί σε μια βαθύτερη κατανόηση των δομών και διαδικασιών και της επίδρασής τους στα αποτελέσματα για όλους τους μαθητές.

Τέλος, στα πορίσματα του προγράμματος έχουν επισημανθεί παροχές που ξεπερνούν τα όρια της ισότητας των ευκαιριών για να εξασφαλιστεί η ένταξη και η πρόοδος προς την ισοτιμία. Ένα κοινό χαρακτηριστικό αυτών των παροχών είναι ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι – εκπαιδευτικοί, εκπαιδευόμενοι, επικεφαλής – ενστερνίζονται μια «νοοτροπία ανάπτυξης», βάσει της οποίας η σκληρή προσπάθεια και η επιμονή αποτελούν παράγοντα για την επιτυχία.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Το πρόγραμμα RA έχει καταδείξει ότι προκειμένου να επιτευχθεί τόσο η αριστεία όσο και η ισοτιμία στα υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικά συστήματα, είναι αναγκαίο να θεσπιστούν συγκεκριμένα μέτρα. Αυτά περιλαμβάνουν τα εξής:

- παροχή στα σχολεία και στα συστήματα των πόρων που θα τους επιτρέψουν να παρεμβαίνουν όσο το δυνατόν νωρίτερα για να υποστηρίξουν τους μαθητές που έχουν χαμηλές επιδόσεις και όσους κινδυνεύουν να εγκαταλείψουν το σχολείο·
- προσφορά καινοτόμων προσεγγίσεων και εξατομικευμένων επιλογών για διάφορους μαθητές·
- υποστήριξη της ισχυρής στρατηγικής ηγεσίας που δίνει μεγάλη σημασία στην ισοτιμία και στα βελτιωμένα αποτελέσματα για όλους τους μαθητές.

Τα παραπάνω μέτρα υποδηλώνουν την αναγκαιότητα μιας συνολικής αξιολόγησης του συνόλου του συστήματος, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνοχή μεταξύ των διαφόρων επιπέδων των συστημάτων και τομέων πολιτικής. Υπενθυμίζεται ότι οι συστάσεις σε επίπεδο σχολείου χρειάζονται ένα υποστηρικτικό πλαίσιο πολιτικής σε περιφερειακό/εθνικό επίπεδο προκειμένου να καταστεί δυνατή η επιτυχής υλοποίησή τους.

Οι δραστηριότητες του προγράμματος RA ενίσχυσαν την ιδέα ότι η ένταξη και η ανάδειξη των επιτευγμάτων στα σχολεία επηρεάζεται, για παράδειγμα, από την παιδαγωγική, την υποστήριξη της μάθησης, την ηγεσία, την ευημερία και τη συμμετοχή των μαθητών, το πρόγραμμα σπουδών, τη συνεργασία, τη σχολική οργάνωση και τα συστήματα στήριξης. Αυτοί οι βασικοί τομείς διερευνήθηκαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος και παρέιχαν παραδείγματα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η πολιτική και η πρακτική θα μπορούσαν να προωθηθούν τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό/σχολικό επίπεδο. Το πρόγραμμα επικεντρώθηκε επίσης στην πολιτική και την πρακτική για την ανάπτυξη της συλλογικής δυνατότητας όλων των ενδιαφερομένων και, κυρίως, των ίδιων των μαθητών να συμβάλλουν στη σχολική βελτίωση.

Οι παρακάτω συστάσεις για το πρόγραμμα επικεντρώνονται σε δύο κύριες ομάδες στόχους:

- τους διευθυντές των σχολείων και του εκπαιδευτικούς
- τους υπευθύνους των συστημάτων (σε τοπικό/περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο) και τους διαμορφωτές της πολιτικής.

Τα πορίσματα του προγράμματος RA ενισχύουν τα πορίσματα και τις συστάσεις των προηγούμενων εργασιών του Φορέα, τα οποία επισημαίνονται παρακάτω.

Συστάσεις για τους διευθυντές των σχολείων και τους εκπαιδευτικούς

Οι διευθυντές των σχολείων διαδραματίζουν καίριο ρόλο σε οποιαδήποτε εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Πρέπει να δίνουν προτεραιότητα στην ισοτιμία και την αριστεία για όλους μέσω των αποφάσεων που λαμβάνουν, οι οποίες επηρεάζουν τις ομάδες μαθητών, την κατανομή του προσωπικού, την πρόσβαση σε προγράμματα σπουδών και τις ευκαιρίες διαπίστευσης και την κατανομή των πόρων. Συνεπώς, πρέπει επίσης να επιδεικνύουν δέσμευση για τη συνεχή επαγγελματική μάθηση όλων των μαθητών και άλλων ενδιαφερομένων.

Οι διευθυντές των σχολείων και οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει:

- **Να δημιουργήσουν μια ισχυρή ομάδα ηγεσίας και να κατανεύμουν τα καθήκοντα μεταξύ των ενδιαφερομένων με σκοπό να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα και η ασφαλής εμπλοκή.** Στα βασικά καθήκοντα περιλαμβάνεται η αποτελεσματική χρήση

εσωτερικών και εξωτερικών δεδομένων/πληροφοριών για να διασφαλιστεί ότι οι εξελίξεις (στη διδασκαλία και τη μάθηση, το πρόγραμμα σπουδών, την αξιολόγηση και την οργάνωση του σχολείου) παρέχουν ισότιμες ευκαιρίες για όλους τους μαθητές και ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι εμπλέκονται στη σχολική αξιολόγηση και ανάπτυξη.

• **Να αναπτύξουν ένα σχολικό ήθος που υποστηρίζει τον σεβασμό στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων.** Η γλώσσα που χρησιμοποιείται για τον χαρακτηρισμό μαθητών δεν πρέπει να εμπεριέχει στοιχεία ετικετοποίησης/κατηγοριοποίησης. Το σύνολο του προσωπικού θα πρέπει να αναλάβει την ευθύνη για την επιτυχία και την ευημερία όλων των μαθητών στο πλαίσιο ευέλικτων μορφών οργάνωσης. Ο διάλογος θα πρέπει να επικεντρώνεται στον «προγραμματισμό με σκοπό την επιτυχία όλων των μαθητών» (EENET, 2017) με σκοπό την παροχή εξατομικευμένων ευκαιριών προόδου. Θα πρέπει επίσης να ακούγεται η φωνή του μαθητή και, κατ' αυτόν τον τρόπο, να αυξάνεται η συμμετοχή και η εμπλοκή του.

• **Να εξασφαλίσουν τη διδασκαλία και μάθηση βάσει ερευνητικών δεδομένων.** Τα σχολεία θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στην έρευνα για τη στήριξη καινοτόμων προσεγγίσεων που θα επιτρέψουν σε όλους τους μαθητές να προοδεύσουν. Θα πρέπει να αναπτυχθούν συστήματα/συνεταιρισμοί για να εξασφαλιστεί η πρόσβαση στα τρέχοντα ερευνητικά δεδομένα. Θα πρέπει επίσης να υποστηρίξουν την ερευνητική δραστηριότητα σε επίπεδο σχολείων, αφιερώνοντας τον απαραίτητο χρόνο σε αυτή τη μορφή συνεργατικής επαγγελματικής μάθησης και ανάπτυξης.

Οι δραστηριότητες του προγράμματος RA έχουν ενισχύσει περαιτέρω τις συστάσεις των προηγούμενων προγραμμάτων του Φορέα που ενθαρρύνουν τους διευθυντές των σχολείων και τους εκπαιδευτικούς:

• **Να παρέχουν ένα ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών που θα εξασφαλίζει τη συνάφεια για όλους τους μαθητές.** Αυτό θα πρέπει να ξεπερνά το ακαδημαϊκό περιεχόμενο, ώστε να περιλαμβάνει ευρύτερες δεξιότητες για την προετοιμασία για τη ζωή, την εργασία και την προσωπική ανάπτυξη (π.χ. προσωπικές/κοινωνικές δεξιότητες, τέχνες, αθλητισμός κ.λπ.). Τα σχολεία πρέπει να δημιουργούν ευκαιρίες επιλογής για τους μαθητές, ώστε να ενισχύσουν την εμπλοκή τους και θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις νέες μορφές περαιτέρω εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης, έτσι ώστε να μπορούν να προετοιμάσουν όλους τους νέους να στραφούν σε θετικούς και βιώσιμους προορισμούς.

• **Να αναπτύξουν τον «εγγραμματισμό στην αξιολόγηση» μεταξύ των εκπαιδευτικών και άλλων ενδιαφερομένων, ώστε να έχουν τη δυνατότητα:**

- να χρησιμοποιούν τα στοιχεία αξιολόγησης των μαθητών με σκοπό να υποστηρίξουν την περαιτέρω μάθηση·
- να συνεργάζονται με τους συναδέλφους τους για να ανταλλάσσουν απόψεις σχετικά με τα πρότυπα και τις κρίσεις σχετικά με την πρόοδο των μαθητών, προκειμένου να διατηρούν υψηλές προσδοκίες για όλους.

- **Να δημιουργήσουν δομές/διαδικασίες που υποστηρίζουν τη συνεργασία με τις οικογένειες και με εξειδικευμένες υπηρεσίες** (π.χ. επαγγελματίες από τον κλάδο της υγείας, κοινωνικές υπηρεσίες κ.λπ.) για τη βελτίωση της υποστήριξης για όλους τους μαθητές, ιδιαίτερα για τα άτομα με αναπηρίες και πιο περίπλοκες απαιτήσεις υποστήριξης. Οι εξειδικευμένες γνώσεις θα πρέπει να διαδίδονται για να αυξηθούν οι δυνατότητες/ικανότητες μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων στην μαθησιακή κοινότητα και να αποφευχθεί ο στιγματισμός/διαχωρισμός των μαθητών.

Συστάσεις για τους επικεφαλής συστημάτων και διαμορφωτές της πολιτικής

Σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες και ερευνητικά δεδομένα σχετικά με το πρόγραμμα, οι επικεφαλής των συστημάτων και οι διαμορφωτές της πολιτικής πρέπει να υποστηρίζουν συνεργασίες εντός και μεταξύ των σχολείων. Πρέπει επίσης να διασφαλίζουν ότι οι διευθυντές των σχολείων έχουν τη δυνατότητα να εργάζονται στρατηγικά για να δημιουργήσουν δυνατότητες για όλο το προσωπικό. Η οργάνωση και η κατανομή του προσωπικού στα σχολεία/στις κοινότητες μάθησης πρέπει να παραμένει σταθερή με την πάροδο του χρόνου, προκειμένου να διατηρούνται αποτελεσματικές σχέσεις και να εξασφαλίζονται πιο δίκαια αποτελέσματα και υψηλότερα επιτεύγματα για όλους τους μαθητές.

Οι επικεφαλής των συστημάτων και οι διαμορφωτές της πολιτικής θα πρέπει:

- **Να αναπτύξουν τρόπους συλλογής και ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με το «τι αποδίδει»**, ώστε να διασφαλιστεί ότι τα ερευνητικά στοιχεία λειτουργούν ως αφετηρία για τη χάραξη πολιτικής με σκοπό την ανάπτυξη, την εφαρμογή και την αξιολόγηση. Τα σχολεία/οι μαθησιακές κοινότητες θα πρέπει να συνεργαστούν με σκοπό την ανάπτυξη πρακτικών που βασίζονται σε ερευνητικά δεδομένα, την ανάπτυξη της ηγεσίας και την συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών.

Οι δραστηριότητες του προγράμματος RA, σύμφωνα με προηγούμενα προγράμματα του Φορέα, ενθαρρύνουν επίσης τους επικεφαλής των συστημάτων και τους διαμορφωτές της πολιτικής:

- **Να διευκολύνουν τον εθνικό διάλογο για την ανάπτυξη μιας κοινής αντίληψης σχετικά με την ενταξιακή εκπαίδευση.** Η ενταξιακή εκπαίδευση θα πρέπει να θεωρείται ως αρχή που στηρίζει την πρόοδο και την επιτυχία όλων των μαθητών σε ένα σύστημα που παρέχει σε όλους ευκαιρίες μάθησης και να μην επικεντρώνεται σε θέματα τοποθετήσεων ή σε αντισταθμιστικές προσεγγίσεις.

- **Να αυξήσουν τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών υπουργείων/υπηρεσιών που διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην εκπαίδευση και υποστήριξη των μαθητών και των οικογενειών τους.** Η συνεργασία αυτή θα πρέπει να διευκολύνει την πολιτική συνεργασίας μεταξύ υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο, ώστε να εξασφαλιστεί ένα

αποτελεσματικό πλαίσιο ομαδικής εργασίας γύρω από τους μαθητές/τις οικογένειές τους που χρήζουν ιδιαίτερης στήριξης σε κάθε κοινότητα. Η εθνική πολιτική θα πρέπει επίσης να υποστηρίζει τις κοινότητες μάθησης στην προσπάθειά τους να συνεργάζονται στενότερα με τους γονείς/τις οικογένειες, αναγνωρίζοντας ότι αυτό αποτελεί βασικό παράγοντα στην επιτυχία του μαθητή.

• **Να εξασφαλίσουν την ύπαρξη σαφήνειας όσον αφορά τις λειτουργίες της διαμορφωτικής και της αθροιστικής αξιολόγησης και να καταβάλουν προσπάθεια για την υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου συστήματος αξιολόγησης που να είναι ανάλογο της περίπτωσης και περιλαμβάνει όλους τους μαθητές.** Θα πρέπει να αναπτυχθούν συστήματα αξιολόγησης και διαπίστευσης για να αναγνωριστεί η ευρύτερη μάθηση και η επιτυχία, όπως επίσης και οι ακαδημαϊκές επιδόσεις, και να διασφαλιστεί η ισότιμη αναγνώριση των διαφόρων «επιλογών». Αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει κατάλληλες ευκαιρίες για τους μαθητές που αντιμετωπίζουν πιο πολύπλοκα εμπόδια στη μάθηση (όπως γνωστικές αναπηρίες).

• **Να εξασφαλίσουν ότι η πολιτική για τη βασική εκπαίδευση και τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών επικεντρώνεται στην ενταξιακή εκπαίδευση, την ισοτιμία και τη διαφορετικότητα.** Η βασική εκπαίδευση και η συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών θα πρέπει να διαμορφώνει τις στάσεις, τις αξίες και τις ικανότητες των εκπαιδευτικών και να τους παρέχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν τα ερευνητικά στοιχεία και να μελετούν αποτελεσματικά και να αξιολογούν την εργασία τους, ώστε να εξασφαλίσουν τη βελτίωσή τους δίνοντας έμφαση στα θετικά αποτελέσματα για όλους τους μαθητές.

• **Να ελέγχουν τους μηχανισμούς λογοδοσίας και διασφάλισης της ποιότητας, ώστε να εξασφαλιστεί η συνοχή τους και να υποστηριχθεί η ενταξιακή ανάπτυξη.** Οι δομές και διαδικασίες αυτές θα πρέπει να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την πρόσβαση και την ισοτιμία όσον αφορά τις πληροφορίες, τις διαδικασίες και τα αποτελέσματα με τρόπο που δεν στρεβλώνει την πρακτική ούτε περιθωριοποιεί τους ευάλωτους μαθητές. Θα πρέπει επίσης να παρέχουν τη δυνατότητα στα σχολεία να επικεντρώνονται στην πρόοδο και την επιτυχία όλων των μαθητών και όχι μόνο στα εύκολα μετρήσιμα αποτελέσματα.

Τέλος, οι διαμορφωτές της πολιτικής πρέπει να επενδύσουν βραχυπρόθεσμα, γεγονός που μπορεί να εξασφαλίσει την εξοικονόμηση χρημάτων μακροπρόθεσμα. Πρέπει επίσης να σχεδιάσουν ένα ρεαλιστικό χρονοδιάγραμμα για οποιαδήποτε μεταρρύθμιση. Αυτά έχουν συνέπειες στη λήψη αποφάσεων στο πλαίσιο πολιτικών κύκλων, οι οποίοι μπορεί να είναι πολύ σύντομοι για να φανεί ο αντίκτυπος των αλλαγών που εφαρμόζονται.

Οι αλλαγές αυτές πρέπει να αντιμετωπίσουν ολιστικά την κοινωνική και εκπαιδευτική ανισότητα μέσω ευρύτερης κλίμακας μετασχηματισμών. Οι μικρής κλίμακας παρεμβάσεις δεν μπορούν να αντισταθμίσουν τις ανισότητες σε ένα σύστημα που είναι κατά βάση άδικο.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Περισσότερες πληροφορίες διατίθενται στον ιστοχώρο του προγράμματος: www.european-agency.org/agency-projects/raising-achievement. Στον ιστοχώρο αυτόν παρέχεται το εννοιολογικό πλαίσιο του προγράμματος και οι εκθέσεις για τις προσεγγίσεις μεμονωμένων χωρών για την ανάδειξη των επιτευγμάτων. Το πρόγραμμα έχει επίσης παραγάγει τα ακόλουθα αποτελέσματα:

- Έκθεση επισκόπησης του προγράμματος: *Raising the Achievement of All Learners in Inclusive Education: Lessons from European Policy and Practice* [Ανάδειξη των επιτευγμάτων όλων των μαθητών στην ενταξιακή εκπαίδευση: Διδάγματα από την ευρωπαϊκή πολιτική και πρακτική]. Βλ.: www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-project-overview
- *Raising the Achievement of All Learners: A Resource to Support Self-Review* [Ανάδειξη των επιτευγμάτων όλων των μαθητών: Ένας οδηγός για την Αυτοαξιολόγηση]. Βλ.: www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-self-review
- *Raising the Achievement of All Learners in Inclusive Education – Literature Review* [Ανάδειξη των επιτευγμάτων όλων των μαθητών στην ενταξιακή εκπαίδευση - Επισκόπηση βιβλιογραφίας]. Ανατρέξτε στη διεύθυνση: www.european-agency.org/publications/reviews/raising-the-achievement-of-all-learners-in-inclusive-education-literature)
- *Guidance for teachers and school leaders* [Οδηγός για εκπαιδευτικούς και διευθυντές σχολείων]. Βλ.: www.european-agency.org/agency-projects/raising-achievement

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Enabling Education Network (EENET), 2017. *Quote of the Week* [Το ρητό της εβδομάδας]. 10 Ιουλίου 2017. twitter.com/GlobalEENET/status/884318037763141632 (Τελευταία πρόσβαση: Οκτώβριος 2017)

Mitchell, D., 2014. *What Really Works in Special and Inclusive Education: Using Evidence-Based Teaching Strategies* [Τι αποδίδει πραγματικά στην Ειδική και Ενταξιακή Εκπαίδευση: η χρήση των στρατηγικών διδασκαλίας βάσει ερευνητικών δεδομένων]. Λονδίνο: Routledge

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017. *Teachers and school leaders in schools as learning organisations. Guiding Principles for policy development in school education* [Οι εκπαιδευτικοί και οι διευθυντές σχολείων ως εκπαιδευτικοί οργανισμοί. Βασικές αρχές για την ανάπτυξη πολιτικής στη σχολική εκπαίδευση]. Έκθεση από τα σχολεία των ομάδων εργασίας ΕΚ 2020 για την περίοδο 2016-2018. ec.europa.eu/education/sites/education/files/teachers-school-leaders-wg-0917_en.pdf (Τελευταία πρόσβαση: Οκτώβριος 2017)

Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση, 2015. *Θέση του Φορέα για τα ενταξιακά εκπαιδευτικά συστήματα*. Odense, Δανία. www.european-agency.org/publications/brochures-and-flyers/agency-position-on-inclusive-education-systems-flyer (Τελευταία πρόσβαση: Αύγουστος 2017)

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, 1989. *Σύμβαση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού*. Νέα Υόρκη: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, 2006. *Σύμβαση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία*. Νέα Υόρκη: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών. www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-%20of-persons-with-disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-2.html (Τελευταία πρόσβαση: Σεπτέμβριος 2017)

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, 2015. *Στόχοι για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Στόχος 4: Ποιοτική εκπαίδευση*. www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-4-quality-education.html (Τελευταία πρόσβαση: Σεπτέμβριος 2017)

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017. *Συμπεράσματα του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, συνελθόντων στο πλαίσιο του Συμβουλίου, για την ένταξη με σεβασμό στην πολυμορφία για την επίτευξη υψηλής ποιότητας εκπαίδευσης για όλους*. 2017/C 62/02. eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2017.062.01.0003.01.ELL (Τελευταία πρόσβαση: Οκτώβριος 2017)

Γραμματεία:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Τηλ: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Γραφείο Βρυξελλών:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Τηλ: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org